

**NEFTDAN TEXNIK MOYLAR ISHLAB CHIQRISHDA GUDRONNI
DEASFALTIZASTIYALASH TEXNOLOGIK TIZIMI**

Uskanbekov Ortig'ali Yaxshibek o'g'li

Muhammadaliyev G'olibjon Zohidjon o'g'li

Namangan Muhandislik Qurilish Instituti

Tel: +99(899) 923 52 12, e-mail: ortusk02@gmail.com

Anotatsiya: *Distillyatmoy fraksiyalaridan qayta ishlab olingan surkov moylari distillyat moylar deyiladi. Gudrondan olinganlari-qoldiq moylari deyiladi. Boshlang'ich moy fraksiyalaridan moy komponentlarini olish murakkab ko'p bosqichli jarayondir.*

Har bir bosqichli vazifasi moylarni ekspluatatsiya xususiyatini pasaytiradigan guruhlar birikmasidan tozalashdir.

Neft fraksiyalaridan hamma kislotali xossaga ega bo'lgan birikmalarni, to'yinmagan uglevodorodlarni, qisman oltingugurtli va smolali qisqa yon zanjirli polisiklik aromatik uglevodorodlari, qattiq parafinlarni chiqarib tashlash kerak.

Kalit so'zlar: *Deparafinastiya, deasfaltizat, asfalt, gudron.*

Neftdan texnik moylar ishlab chiqarish

Neftdan texnik moylar ishlab chiqarish quyidagi operastiyalarni o'z ichiga oladi:

1. Bir necha turdagi distillyat moyli fraksiyalar ishlab chiqarish, ya'ni 300- 400 OS; 400-450 OS (350-429 OS); 450-500 OS (420-490 OS) va 500 OS dan yuqori temperaturada qaynaydigan gudron fraksiyalari;
2. Fraksiyalarni ortiqcha komponentlardan tozalash va tanlovchan erituvchilar yordamida deparafinastiyalash;
3. Komponentlarni yakuniy tozalash;
4. Yakuniy tozalangan komponentlarni ma'lum nisbatlarda qo'shish. Distillyat fraksiyalar dastlab selektiv erituvchilar (fenol yoki furfulol) bilan tozalanadi, so'ngra deparafinastiya qilinadi.

Qoldiq tayanch komponentlar ikki usulda olinadi:

Gudronni propan vositasida deasfaltizastiya qilib fenol yoki furfurool bilan selektiv tozalash (I usul) va gudronni maxsus erituvchilar bilan tozalash (II usul). Qoldiq rafinat deparafinastiya va yakuniy tozalashga beriladi. Ushbu mavzuda gudronni ikki bosqichlik deasfaltizastiya qilish texnologik tizimi tahlil qilinadi.

Jarayonni amalga oshirishdan maqsad - tanlovchan erituvchi vositasida gudron tarkibidagi kokslanish darajasi yuqori va qovushqoqlik indeksi past bo'lgan smola asfaltsimon va polistiklik uglevodorodlarni ajratish. Erituvchi sifatida asosan propan ishlatiladi. Bu jarayon katalitik kreking va gidrokrekinglash texnologik tizimlari uchun xom ashyo olishda ham qo'llaniladi. Bu holatda erituvchi sifatida propan bilan bir katorda butan, pentan va engil benzin fraksiyalari ham qo'llaniladi.

Jarayon uchun xom ashyo va olinadigan mahsulotlar. Bu jarayon uchun xom ashyo sifatida mazutni vakum sharoitida haydashda olingan gudron ishlatiladi.

Jarayon natijasida quyidagi mahsulotlar olinadi.

1. **Deasfaltizat** - texnik moylar ishlab chiqarishda oralik xom ashyo, yoki katalitik kreking va gudrokreking jarayonlari uchun xom ashyo sifatida ishlatiladi.

2. **Asfalt** - bitum yoki bug' ishlab chiqarish qurilmalari uchun xom ashyo sifatida ishlatiladi.

Texnologik tizim yozuvi.

T-1 isitgichda qizdirilgan xom ashyo K-1 ekstrakstion kolonnaning o'rta qismidan kiritiladi. Ushbu kolonna pastki qismiga suyuq propan beriladi. Propan va gudron aralashib deasfaltizat I ning propandagi eritmasi hosil bo'lib kolonna yuqorisidan chiqariladi va erituvchini regenerastiya qilishga uzatiladi. Kolonna pastidan og'ir fraksiya asfalt I ning propandagi eritmasi K-2 kolonnaning o'rta qismiga beriladi. K-2 kolonna pastiga suyuq propan beriladi. Ushbu kolonna yuqorisidan deasfaltizat II ning propandagi eritmasi, kolonna pastidan esa asfalt II ning propandagi eritmasi chiqariladi.

Deasfaltizat I-propan eritmasidan propanni regenerastiya qilish T-2 104 bug'latgich, K-5 evaporator va K-6 o'tkir bug' yordamida bug'latish kolonnasida amalga oshiriladi. Propandan ajratilgan deasfaltizat I X-4 sovitgich orqali qurilmadan chiqariladi. Deasfaltizat II-propan aralashmasidan propan T-3 va T-4 bug'latgich hamda K-7 kolonnada ajratiladi.

Asfalt - erituvchi aralashmasidan erituvchini ajratish K-4 va K-3 kolonnalar yordamida amalga oshiriladi. Bu kolonnalarga aralashma P-1 pech orqali uzatiladi. Erituvchidan tozalangan asfalt T-5 isitgich va X-3 sovitgich orqali qurilmadan chiqariladi.

T-2, T-3 bug'latgich va K-4 kolonnadan chiqarilayotgan propan bug'lari X-1 sovitgichda kondensastiyalansa, T-4 bug'latgich va K-5 kolonnadan chiqarilayotgan bug'lar X-2 sovitgichda kondensastiyalanadi. Kondensastiyalangan propan E-1 sig'imda yig'iladi. K-3, K-6, K-7 kolonnalarda chiqarilayotgan propan va suv bug'i K-8 aralashtiruvchi kondensatorga beriladi. Unda sovituvchi agent sifatida yuqorisidan berilayotgan suv hisoblanadi. K-8 kolonna yuqorisidan chiqayotgan propan bug'i PK-1 kompressor yordamida so'rilib, bosim ostida suyuqlik holiga o'tkaziladi va X-6 sovitgichda sovitilib sistemaga qaytariladi. Propaning bir qismi ishkor yordamida oltingugurt birikmalaridan tozalash uchun qurilmadan chiqariladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. S.A. G'aybullayev NEFT VA GAZNI QAYTA ISHLASH TEXNOLOGIYASI, R.K.SIDIQXO'JAYEV, B.SH.AKROMOV NEFT VA GAZ QATLAMI FIZIKASI

2. Сайфиддинов, О., & Усканбеков, О. (2022). НАНО-ЗАРРАЧАЛАРНИНГ ХОССАЛАРИИ ЎРГАНИШ. *Zamonaviy dunyoda innovatsion tadqiqotlar: Nazariya va amaliyot*, 1(28), 18-22.

3. Ортиғали Усканбеков, Салоҳиддин Маҳмудов, Хаётхон Бакиева. (2022). ХИМИЧЕСКИХ СВОЙСТВА И СОСТАВА НЕФТЕШЛАМОВ. *ACADEMIC RESEARCH IN MODERN SCIENCE*, 1(20), 34–38.

4. Усканбеков Ортиғали Яхшибек ўғли, Давлаталиев Ойбек Дилшодбек ўғли. (2022). МАСЛА И УГЛЕВОДОРОДЫ КАК ВТОРИЧНЫЕ СЫРЬЕ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА КОКСА. МЕЖДУРОДНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ АКАДЕМИЧЕСКИХ НАУК, 1(32), 37–40.

5. Muhammadaliyev G'olibjon Zohidjon o'g'li, Uskanbekov Ortig'ali Yaxshibek o'g'li. (2022). RESEARCH OF OIL COKE PRODUCTION TECHNOLOGY. MODELS AND METHODS IN MODERN SCIENCE, 1(18), 43–45.